

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ В РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Актуальність дослідження. В останні десятиліття поняття "адикція" стало дуже актуальним. Через постійні стресові ситуації нестабільної політичної, економічної та соціальної ситуації в країні, через кризу в духовному житті, втрати життєвих цінностей сучасній людині доводиться все більше пристосовуватися до сучасної реальності і шукати вихід з виниклих проблем. Але не всі можуть з цим впоратися і таким чином виникає ілюзія вирішення проблем у формі відходу від реальності і розвитку різних форм адикцій. Цей догляд може здійснюватися різними способами. Елементи адиктивної поведінки в тій чи іншій мірі притаманні практично будь-якій людині.

В останні роки спостерігається комп'ютеризація всіх сфер суспільного життя. Комп'ютери стали необхідною приналежністю шкіл, офісів, медичних установ, міцно увійшли в наш побут. Швидке поширення нових інформаційних технологій стало одним з атрибутів сучасності. Зростання кількості користувачів комп'ютерних технологій, поширення комп'ютерних мереж, одна з яких Інтернет, різного роду програми - фактори, що впливають на кожну людину. Вся наша культура стає більш залежною від цієї технології і не дивно, що у деяких людей виникають проблеми в зв'язку з тим, що вони занадто багато часу проводять в Інтернеті. Соціальні мережі вже стали надзвичайно популярними у юнаків.

Особи віком від 14 до 21 років являють собою групу ризику для розвитку такого виду адиктивної поведінки, як Інтернет-залежність. Цьому сприяє ряд факторів – широке розповсюдження домашніх комп'ютерів, легкість підключення до Інтернет-мережі, комп'ютеризація шкільних та університетських програм навчання, велика кількість комп'ютерних клубів та Інтернет-салонів, особливо у великих містах. Зазвичай юнаки знайомляться з комп'ютером у школі, університеті або комп'ютерному клубі. Практично всі вони проходять стадію природної захопленості та зацікавленості і певна частина переходить у категорію Інтернет-залежних. Інтернет має найчисельнішу аудиторію. Так, у жовтні 2002 р. майже 82млн. американців шукали новини в Інтернеті. В Україні ця цифра у 2010 р. складала майже 12,5 млн. осіб. В середньому за місяць українці проглядають майже 3 млрд. сторінок в Інтернеті. Ці дані та вплив, який має Інтернет-журналістика на аудиторію, і зумовили актуальність роботи.

Мета роботи полягає у тому, щоб на основі комплексного аналізу, узагальнення, критичного осмислення наявної літературно-джерельної

бази проаналізувати тенденції, ставлення Інтернет-залежних юнаків до Інтернету та себе в Інтернеті.

Визначена мета передбачає постановку таких завдань:

1. Охарактеризувати процеси становлення й розвитку глобальної комп'ютерної мережі у загальносвітовому та українському масштабах;
2. З'ясувати ступінь вивчення проблеми адиктивної поведінки в теоретичних джерелах.
3. Проаналізувати види, прояви та наслідки Інтернет-залежності як виду адиктивної поведінки.
4. Визначити психологічні особливості Інтернет-залежних юнаків.
5. Дослідити ставлення Інтернет-залежних юнаків до Інтернету та себе в Інтернеті.
6. Визначити рівень Інтернет-залежності учнів старших класів та студентів першого курсу.

Об'єктом дослідження є глобальний комп'ютерний простір Інтернет.

Предметом роботи виступають головні тенденції розвитку Інтернет-залежності, особливості її становлення.

Інтернет-залежність – це нав'язливе бажання вийти в Інтернет, перебуваючи off-line, і нездатність вийти з Інтернету, будучи on-line.

Дослідники відзначають, що велика частина Інтернет - залежних проводить час в мережі заради спілкування, що в результаті приводить до заміни наявних в реальному житті сім'ї і друзів віртуальними.

Симптоми Інтернет-залежності можуть бути як психологічні, так і фізичні (за М. Орзак): розпач і роздратування, готовність брехати друзям і членам родини, небажання сприймати критику такого способу життя з боку близьких чи керівництва, готовність миритися з руйнуванням родини, втратою друзів і кола спілкування через захопленість Інтернетом, поява відчуття емоційного підйому і своєї ейфорії, зневага до власного здоров'я, значне скорочення тривалості сну, уникання фізичної активності або прагнення скоротити її, нехтування особистої гігієни, постійне “забування” про їжу, готовність задовольнятися випадковою й одноманітною їжею.

Юність – період життя людини між дитинством і зрілістю. Настання юності пов'язано з вираженими змінами в будові тіла і фізіології, мисленні і емоціях, моралі і соціального життя, а тому даний період дуже складний і має особливу значущість. Юнаки – це та вікова категорія, яка підпадає під групу ризику. Саме юнаки і підлітки найбільш схильні до залежності від Інтернету.

Чинниками, що провокують Інтернет-залежність в юнацькому віці, можуть бути соціальні причини (проблеми в колективі, в родині, дезадаптація в соціумі) та психологічні причини (труднощі пошуку спільної мови з однолітками).

Програма та методика дослідження. Сьогодні Інтернет все більше входить у життя людей у різних країнах. Як показують дослідження, в

Україні станом на середину 2011 р. кількість Інтернет-користувачів досягла (за різними оцінками) від 11 до 13 млн. осіб. Ядро Інтернет-аудиторії зросло на 500 тисяч користувачів.

Неодноразово у пресі, по телебаченню та радіо йдеться про всепроникливість комп'ютерів та Інтернету у життя людини, про негативні наслідки цього процесу. У школі учнівські розмови та, часто, й розмови вчителів починаються або завершуються темою про комп'ютер, соціальні мережі, Інтернет тощо. Серед молоді стало не просто престижним, а обов'язковим мати власний ноутбук, iPod чи іншу техніку.

Нам стало цікаво дослідити рівень проникнення комп'ютерів та Інтернету у життя молоді (старшокласників та студентів першого курсу). Опитування було проведене серед старшокласників ЗОШ с. Тетерівка (Житомирський район), гуманітарної гімназії № 5 (м. Коростишів), ліцею № 25 (м. Житомир) та студентів першого курсу спеціальності «Видавнича справа та редагування» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Методика дослідження складається з трьох частин:

1. опитувальник рівня комунікації в блогосфері;
2. опитувальник рівня комунікації в соціальних мережах;
3. тест на визначення Інтернет-залежності Кімберлі Янг.

Вибірка:

1. школярі 10 та 11 класу Тетерівської ЗОШ 1-3 рівнів – 20 осіб;
2. школярі 11 класу гуманітарної гімназії № 5 м. Коростишева – 20 осіб;
3. школярі 11 класу ліцею № 25 імені М. О. Щорса м. Житомира – 19 осіб;
4. студенти першого курсу спеціальності «Видавнича справа та редагування» Житомирського державного університету імені Івана Франка – 17 осіб.
5. Загальна кількість опитаних — 76 осіб.

Аналіз результатів дослідження. Інформація має для людини надзвичайно важливе значення. Комп'ютер та Інтернет є могутніми інструментами обробки та обміну інформацією, крім того, завдяки комп'ютеру стали доступними різні види інформації. Це і вважається першопричиною Інтернет-залежності.

Проблема Інтернет-залежності виникла зі зростанням популярності мережі Інтернет. Деякі люди настільки захопилися віртуальним простором, що почали віддавати йому перевагу перед реальним життям, проводячи перед монітором до 18 годин на добу. Різка відмова від Інтернету викликає у таких людей емоційне збудження та почуття тривоги.

У 1994 р. психіатр Кімберлі Янг, професор психології Пітсбургського університету у м. Бретфорді (США), написала книгу «Піймані у мережу» («Caught in the Net»), де вперше описала Інтернет-залежність. У тому ж

році на своєму сайті вона розмістила тест, спрямований на виявлення Інтернет-залежності. З'ясувалося, що Інтернет-залежність подібна до патологічної азартності та складає від 1 до 5% користувачів Інтернету.

На превеликий жаль, цей відсоток невпинно збільшується. За даними дослідження, яке проводилося у 2008 р., Інтернет-залежними було визнано близько 10% користувачів у всьому світі. В різних країнах Інтернет-залежність вже береться до уваги. Так, у Фінляндії Інтернет-залежним дають відстрочку від армії; у Китаї таких людей офіційно визнають хворими та направляють на лікування у клініки; у США у 2009 р. з'явилася перша клініка для таких хворих.

На наше глибоке переконання, ця хвороба не оминула й Україну. Ми вирішили провести ще одне дослідження і перевірити це. В Інтернеті у відкритому доступі ми скачали тест. Російськомовний варіант тесту К. Янг був адаптований В.Буровою [29]. У тестуванні взяли участь ті ж самі старшокласники різних шкіл та студенти першого курсу.

Сучасна версія тесту включає 20 запитань і дозволяє отримати оцінку в балах від 20 до 100 (чим вище результат – тим більше проявляється Інтернет-залежність).

У тесті є запитання з такими варіантами відповідей:

- мене це не стосується чи рідко – 1 бал;
- іноді – 2 бали;
- часто – 3 бали;
- дуже часто – 4 бали;
- завжди – 5 балів.

За отриманою кількістю балів можливі такі варіанти результатів:

- 20-49 балів відповідає рівню звичайного користувача Інтернету, який вміє себе контролювати. Заглиблення в мережу низьке;
- 50-79 балів – наявність середнього заглиблення в мережу, наявність деяких проблем, пов'язаних із захопленням Інтернетом;
- 80-100 балів – можливо припустити існування сильного заглиблення в мережу, серйозних проблем із перебуванням у Інтернеті, а точніше – наявність Інтернет-залежності.

При аналізі тесту К. Янг як доповнення для об'єктивності були додані – середня тривалість часу, яка проводиться в Інтернеті (протягом доби) та досвід роботи в мережі.

Базуючись на основі тесту К. Янг на визначення Інтернет-залежності та додаючи до нього оброблені результати соціально-демографічних характеристик вибірки та даних анкет учасників опитування визначення рівня комунікації в блогосфері та соціальних мережах, можна створити узагальнену типологію користувачів.

Тип 1. Характеризується особливостями: середня тривалість часу, яка проводиться в мережі – до 3 годин на добу (40 осіб – 52,6%); досвід роботи в Інтернеті – до 1 року (13 осіб – 17,1%). Рівень Інтернет-

залежності відповідає рівню звичайного користувача Інтернету, який достатньо вміло контролює себе – 65 осіб (85,5%).

Тип 2. Характеризується особливостями: середня тривалість часу, яка проводиться в мережі – до 5 годин на добу (24 особи – 31,6%); досвід роботи в Інтернеті – до 3 років (35 осіб – 46,1%). Рівень Інтернет-залежності відповідає рівню “юзера”, який не завжди вміє контролювати свій час в мережі, іноді перебуває в стані неусвідомленого бажання зайти в Інтернет, тобто – зіштовхується з певними проблемами Інтернет-залежності – 10 осіб (13,2%).

Тип 3. Характеризується особливостями: середня тривалість часу, яка проводиться в мережі – більше 5 годин на добу (12 осіб – 15,8%); досвід роботи в Інтернеті – більше 3 років (28 осіб – 36,8%). Рівень Інтернет-залежності відповідає рівню “просунутого юзера”, який не вміє чи, скоріше, не хоче контролювати свій час в мережі має 1 особа (1,3%), постійно перебуває в стані неусвідомленого бажання зайти в Інтернет, тобто має проблему Інтернет-залежності).

Висновки. Адиктивна поведінка є однією з форм деструктивної поведінки, при якій відхід від реальності відбувається за допомогою штучної зміни свого психічного стану з метою стимулювання й підтримки інтенсивних емоцій за допомогою прийому певних речовин або постійною, хворобливою фіксацією уваги на яких-небудь видах діяльності.

Широке розповсюдження комп'ютерних технологій, що знайшли застосування як у професійній сфері, так й у повсякденному житті мільйонів людей та створення Інтернет-мережі, сприяли виникненню такого нового виду поведінкової адикції, як комп'ютерна залежність, яка є психічним розладом, нав'язливим бажанням підключитися до Інтернету й хворобливою нездатністю вчасно від нього відключитися.

Список використаних джерел

1. Білий О. Проблеми інформаційного суспільства України у дзеркалі української журналістики / О. Білий. – К., 2006.
2. Зернецька О. В. Нові засоби масової комунікації : соціокультурний аспект / О. В. Зернецька. – К., 1993.
3. Кастельс М. Информационная эпоха : экономика, общество и культура / М. Кастельс. – М., 2000.
4. Мей К. Інформаційне суспільство : скептичний погляд / К. Мей. – К., 2004.